

Tek Boyutlu Çözümlerin Tehlikesi

Geçenlerde yabancı bir dostumla konuşurken, Türkiye ile yıllar boyunca kurdukları ilişkiler sırasında pekişen bir izleniminden söz etti: Pek az ülkede görülecek bir “toplumsal refah özlemi ve kişisel yükselme tutkusu”nun yaygınlığı. Bunun kontrolsüz bir tüketim eğilimini besleme gibi olumsuz taraflarının da, iyi ve doğru yönetilebilirse emsalsiz bir gelişme ve büyüme dinamiğine dönüştürülebileceği gibi olumlu sonuçlarının da olabileceğinde uzlaştık. Tek başına hırsın, sistemli ve etkin bir çaba ile desteklenmedikçe, kişiler için de, kurumlar ve toplumlar için de başarıya ve özelemleri gerçekleştirmeye yeterli olmadığını hepimiz biliyoruz. Bu köşede sıkça vurguladığımız gibi, zaman zaman belli alanlarda ve belli bir süre için parlak performans göstersek te sürekli ve kapsamlı bir ilerlemenin gerektirdiği stratejik yetkinliği ve kolektif yoğunlaşmayı sergilediğimiz örnekleri çok az.

Çözerken bozma riski

Eğitim kalitesi, tasarruf açığı, görece düşük teknoloji düzeyi, vergi sistemindeki çarpıklık gibi yapısal sorunların aşılması için ihtiyaç duyulan uzun erimli politikalar geliştirmekteki zaafımız malum. Ama kurumsal ve kültürel altyapımızın yol açtığı başka sorunlarımız da var.

Bunlardan biri de önceden kurguladığımız ve etki analizleri ile geçerliliğini test ettiğimiz reformlar ve politikalar yerine, ortaya çıkan sorunlar ya da çeşitli toplumsal kesimlerden (sözgelimi sektörlerden) gelen yakınmalar üzerine biraz da telaş ve acele ile reaktif düzenlemeler yapma alışkanlığımız. Böyle bir tutumun en olumsuz sonucu da, bir şeyleri çözmeye çalışırken başka şeyleri bozma ihtimali. Buna özel örnek bile vermek gereksiz, her gün medyadaki haberlere bir göz atarsanız böyle tek boyutlu yaklaşımları çağrıştıracak pek çok vesile bulmanız işten değil.

Etli analizi eksikliği

Aslında sorunlara böyle tek boyutlu yaklaşımın sakıncaları makro politikalarda da söz konusu. İhracatçıların uzun zaman ısrarla istediği yüksek döviz kurunun hiç de umulan sonuçları vermediği, dış ticaret açığında önemli bir daralma yaratmadığı gibi esnek

olmayan ithalat talebi dolayısıyla aksine maliyetlerin ve fiyatların şişmesine yolaçtığı yakın geçmişte görüldü. Açığın üretim yapısı ve rekabet gücü gibi bir dizi başka faktör ile ilişkisinin yeterince düşünülmediği, kurun sadece ihracat ile doğrusal ilişki içinde olduğunun varsayıldığı anlaşılınca, bizzat ihracatçılar bile taleplerini revize etme gereğini duydular.

Keza 4+4+4 formülü ile özetlenen yeni eğitim önerisinde bunun gerektirdiği eğitimci kadrolarının da, yatırım maliyetini karşılayacak bütçe ödeneğinin de bulunmaması, konunun bütün boyutlarıyla düşünülmediğini, sadece önceki sistemin neden olduğu hoşnutsuzluğun giderilmesinin amaçlandığını gösteriyor.

Bu açıdan turist vizeleri konusunda yapılan bir düzenlemenin yat turizmi açısından yarattığı olumsuz sonuca ilişkin olarak geçenlerde yayınlanan bir haber de oldukça ilginçti. Kaçak işçileri caydırmak amacıyla getirilen üç aylık geri dönüş yasağı, Türk marinalarına bağlanmış pek çok yabancı yatın zorunlu olarak başka limanlara / marinalara gitmesine neden olacaktı. Yeterli özenin gösterilmediği ve bütün etkilerin öngörülmediği hallerde hiç tasarlanmamış sürpriz sonuçlarla karşılaşılması tabii ki kaçınılmaz.

TTK ile korunan ve kösteklenen

Benzer bir durum, hiç akla gelmeyen bir konuda, yeni Türk Ticaret Kanunu'nda da ortaya çıkabilir. Kanun'da başta cezalar olmak üzere kanun koyucu'nun gerekçede belirtilen amacını aştığına daha önce değindiğimiz bazı hükümlerde işletme sahibini ya da çoğunluk ortakları neredeyse şirkete zarar vermeyi amaçlayan taraflar gibi görme eğilimi ağır basıyor. Azınlık haklarını ve ilişkili tarafları koruma kaygısı, anlaşılabilir aslında herkes için birincil öncelik olması gereken şirketin büyütülmesi ve geliştirilmesi için gerekli yönetim etkinliğini köstekleyecek ölçüye varıyor. Bu durum, gerçekten ihtiyaç duyulan değişiklikleri öngören diğer hükümlerin de yanlış algılanmasına ve tepki toplamasına yol açabilir.

İşin kötüsü bu dar açılı yaklaşım ve uygulamalar, reform ve değişim inisiyatiflerine duyulan güveni azaltabilir.